

V ORGANIZACIJI ZDRUŽENIH NARODOV je bila ustanovljena posebna komisija za človečanske pravice (Commission on Human Rights), ki ji načeljuje Eleanor Roosevelt. Drugi člani od leve na desno so: dr. C. L. Hsia (Kitajska), K. C. Neogy (India), Henri Laudier (Francija) in Nikolaj Krukov (Sovjetska unija).

V Parizu obnavljajo "versaillski" mir in vzroke za novo vojno

General de Gaulle predлага zvezo Francije in Anglije v protiutež tekmi med Zed. državami in Sovjetsko unijo. — Napetost glede Nemčije

Docim je bila mirovna konferenca po prvi svetovni vojni spremljana z Wilsonovim idealizmom, ga na tej, ki se je pričela ta teden v Parizu, sploh ni. V Versaju so bile zastopane samo vlade kapitalističnih in fevdalnih dežel. Sedaj je tudi Sovjetska unija zraven. In konference so se udeležili ne samo člani vlade v Moskvi, temveč tudi vnašnji ministri Ukrajine, Bjelo-Rusije, Litvinske, Estonije in Latve.

Byrnes ima glavno vlogo

Najvažnejšo vlogo na tem zborovanju ima naš državni tajnik Byrnes. Zed. države so si nameže nadele na nekake pokroviteljice nad svetom. Zahtevamo, kako se naj uredi bočna Madžarska, pod naše varstvo smo si vzeli Italijo, zabavljamo "Titovi" Jugoslaviji, pomagamo Vatikanu finančno in diplomatsko—sploh je ves naš vladni aparat urejen tako, da se bori za obvarovanje kapitalizma proti sistemu, kakšnega širi Kremlja.

Vendar pa je Byrnes dejal, da ne bo ugovarjal, ker so prišli v Moskvo tudi diplomati prej omenjenih dežel, čeprav vlasta Zed. držav ni nikoli priznala pridruženja (oziroma osvojitev) Litvinske, Latve in Estonike k Sovj. uniji. Na konferenci bo itak odločeval anglo-ameriški blok in Sovj. uniju, oziroma njen "blok" se bo moral zadovoljiti le s kompromisi, ali pa oditi praznih rok.

Italija gavna točka

Gledo mirovne pogodbe z Italijo se je velika četvorica (Anglija, Rusija, Francija in Zed. države) že sporazumela, toda ne toliko, da bi zaledlo. Kajti italijanska vlada je iz ust svojega premierja Alcide de Gasperi izjavila, da Trst mora ostati pod Italijo, ali pa bodo nemiri in italijanska republika pride v nevarnost. Torej će je zaveznikom kaj na tem, da postane Italija "demokratična", naj je ne oropajo krajev, ki so njeni.

Seveda, Alcide de Gasperi bo popustil, ampak za enkrat se zanaša, da ima v Washingtonu tako mogočne prijatelje, da lahko vztraja pri svoji trmi toliko časa, da uvidi, kaj Anglija in Francija nameravata.

Posebno je Rimu všeč, ker je naša vlada poslala tja svojega poslanika "Jimmyja" Dunna. On je straten zagovornik privilegijev, sovražnik socialnega napredka in bil je v državnem departmaju vseskozi nasprotni, da bi Trst Jugoslavija dobita. Trdi, da spada Italiji. Ob

enem se trudi, da jo ohrani staremu redu.

Tudi druga stran je odločna

Ker se je Byrnes po partenskih perekanjih na konferenci velike četvorice že odločil, da naj postane Trst mednaroden, avtonomen, pod pokroviteljstvom združenih narodov, ni verjetno, da bo svoje mnenje sedaj premenil, vzliz silovitemu pritisku Italije in Italijanov v Ameriki ter hujskanja proti Jugoslaviji.

Kajti vlada v Beogradu ne

drži rok križem. Izjavila je, da

ji rešitev velike četvorice v tržaškem vprašanju ni prav nič

po godu in da od svojih zahtev

ne odneha. Sovj. unija je ne-

dvomno pristala v internaciona-

lizacijo Trsta zato, ker bi

drugače tudi Zed. države do

konca vztrajale, da se ga mora

dati Italiji.

Francija v novih vlogah

Ta spor med USSR in USA

je bil za enkrat rešen s posre-

dovanjem predsednika franco-

ske vlade Bidaulta. Ampak

Francija je v velikih težavah.

Prvič, bila je poražena in če-

prav je v veliki četvorici ena-

kovredna, se vendar zaveda, da

Glavno besedo imajo Zed.

države in Sovj. unija, Anglija

— ki še velja za velesilo in

zmagovalko — pa se je toliko

(Konec na 5. strani.)

Varšava.—ONA—Izjava kar-

dinala Hlodna, ki je dejal, da so

židovski člani sedanje poljske

vlade odgovorni za nedavne po-

grome, si nekateri tolmačijo ta-

ko, da pričakujejo, da bo cer-

kev sama prelomila sedanje raz-

merje napram državi, ki je sli-

čeno nekakšnemu oboroženemu

premirju.

Poljska vlada je strogo odde-

liła cerkev od države, obenem

pa je skrbno gledala na to, da

nobena cerkvena imetja, ki so

na Poljskem izredno obširna,

niso bila vključena v agrarno

reformo. Med nižjimi duhovni

jih je najti precej, ki odkrito

nastopajo proti vladi, toda višji

krog cerkvene oblasti so do-

zdaj le podali izjave, da so pro-

ti režimu, sicer pa le gledali na

to, da niso imeli nobenih odno-

šajev z državno oblastjo.

Nezvezni krog trde, da je to

negativno držanje povzročilo

dvoje — prvič izoliralo je cer-

kev in zmanjšalo njen vpliv na

brzo tekoče politične dogodke,

drugič pa je izpostavilo cerkev

še očitkom, ker je njen mol-

čanje v mnogih slučajih navij-

dežno podpiralo fašistične in

antisemitične elemente v de-

želi.

Po vsem videzu bo moralna to-

rej cerkev ali prilagoditi svoj

obstojo režimu, da bo cer-

kev sama prelomila sedanje raz-

merje napram državi, ki je sli-

čeno nekakšnemu oboroženemu

premirju.

Po vsem videzu bo moralna to-

rej cerkev ali prilagoditi svoj

obstojo režimu, da bo cer-

kev sama prelomila sedanje raz-

merje napram državi, ki je sli-

čeno nekakšnemu oboroženemu

premirju.

Po vsem videzu bo moralna to-

rej cerkev ali prilagoditi svoj

obstojo režimu, da bo cer-

kev sama prelomila sedanje raz-

merje napram državi, ki je sli-

čeno nekakšnemu oboroženemu

premirju.

Po vsem videzu bo moralna to-

rej cerkev ali prilagoditi svoj

obstojo režimu, da bo cer-

kev sama prelomila sedanje raz-

merje napram državi, ki je sli-

čeno nekakšnemu oboroženemu

premirju.

Po vsem videzu bo moralna to-

rej cerkev ali prilagoditi svoj

obstojo režimu, da bo cer-

kev sama prelomila sedanje raz-

merje napram državi, ki je sli-

čeno nekakšnemu oboroženemu

premirju.

Po vsem videzu bo moralna to-

rej cerkev ali prilagoditi svoj

obstojo režimu, da bo cer-

kev sama prelomila sedanje raz-

merje napram državi, ki je sli-

čeno nekakšnemu oboroženemu

premirju.

Po vsem videzu bo moralna to-

rej cerkev ali prilagoditi svoj

obstojo režimu, da bo cer-

kev sama prelomila sedanje raz-

merje napram državi, ki je sli-

čeno nekakšnemu oboroženemu

premirju.

Po vsem videzu bo moralna to-

rej cerkev ali prilagoditi svoj

obstojo režimu, da bo cer-

kev sama prelomila sedanje raz-

merje napram državi, ki je sli-

čeno nekakšnemu oboroženemu

premirju.

Po vsem videzu bo moralna to-

rej cerkev ali prilagoditi svoj

obstojo režimu, da bo cer-

kev sama prelomila sedanje raz-

merje napram državi, ki je sli-

čeno nekakšnemu oboroženemu

premirju.

Po vsem videzu bo moralna to-

rej cerkev ali prilagoditi svoj

obstojo režimu, da bo cer-

kev sama prelomila sedanje raz-

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, III.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTICNE ZVEZE

NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75;
za četrt leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka
popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co.
Inc. Established 1906.

Editor.....Frank Zaitz

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864

Angleška delavska stranka po enem letu svojega vladanja

Skorovno ob letu dni, od kar je prevzela vlado Anglije delavska stranka, se je v njenem imenu podala na misijo v Moskvo deputacija štirih članov. Ni šla tja, da se bi postavljala kot nekaka uradna zastopnica delavske vlade v Londonu, temveč da se kot pooblaščenka delavske stranke predstavi režimu v Kremlju in mu pove, da odnošaji med njim in Attlejem ter Bevinom niso to kar bi morali biti.

V deputaciji, kakor je bilo v tem listu poročano že v prejšnjih tozadevnih člankih, so profesor Harold Laski, ki je bil do minule konvencije predsednik odbora delavske stranke dalje poslanica Alice Bacon, Harold Clay, voditelj unije transportnih dejavcev, in Morgan Phillips, glavni tajnik delavske stranke.

Predno so se podali na pot, so imeli še en sestanek z ministrom vrnjanjih zadet Ernestom Bevinom, kar je deputaciji poveločalo važnost. Bili so v pomenku z njim več ur.

Angliji je veliko na tem, da se ji ne bi bilo treba v strahu pred ruskih ambicijami preveč zagojzdati v ameriško vnanjo politiko, katera si sedaj niti sama ni na čistem, kaj prav za prav hoče in kam meri. Ampak je jasno, da Washington ni odprt prijatelj Moskve in tako sploh tli. Mnogi se bojejo, da lahko hipoma buhne v požar in med temi so tudi omenjeni člani, oziroma voditelji angleške delavske stranke. Kam se jim osloniti, da se bi Anglia otela nove katastrofe? Naravno, vsa tradicionalna pota dokazujejo, da morajo Anglo-Saksinci držati skupaj. Ako v tem odneha, bo konec anglo-saksonske nadvlade nad svetom.

Ta ji kajpada izpodkopuje najbolj Sovjetska Rusija.

Ko je Anglia končno le dobila odobritev ameriškega poslana v naši poslanski zbornici, v znesku blizu štiri milijarde, so nekateri najbolj reakcionarni demokrati in republikanski kongresniki predlog zagovarjali s stališča, da edino, če Anglia mi financiramo, se bo ubranila socializma in le na ta način se je bo odvrnilo od "ruske sfere" in se jo trajno pritegnilo v "ameriški blok".

To so slabe metode in v Moskvi se boje, da anglosaška zvezda, pa naj bo že tajna ali javna, kani nekega dne udariti. nanjo in storiti konec Sovjetski uniji.

Anglia je na tem, da si prijateljstvo Zed. držav ohrani. Kajti bila je od njih že drugič obvarovana propada.

Vlada v Londonu je ameriško posojilo z zadovoljstvom sprejela, ne pa debat, ki so se v našem Kongresu vrstile zanj in proti.

Deputacija delavske stranke, ki je odšla v Moskvo, ima nalog, da slabe vtise popravi in pa da sovjetsko vlado pridobi za zaupanje Angliji. V ta namen pa mora imeti kaj definitivnega. In prav gotovo ni govorila z Bevinom tri ure le o vremenu.

Glavni spor med Anglijo in USSR je sedaj v Sredozemlju.

Gre se zaradi Dardanel, Irana, Iraka, bodočnosti italijanskih kolonij, Turčije, arabskih dežel, Trsta, Bolgarije in Grčije.

Ako je ameriški žurnalist Frederick Kuh, nastanjen v Londonu, v pravem, je šel Laski s svojo družbo v Rusijo s predlogom, da naj vlada v Kremlju prizna Angliji pravico izkorisčati oljna polja v južnem Iranu (Perziji). Anglija pa bo privolila Rusiji pravico eksplorirati oljna polja v severnem Iranu in ji bodo dala v ta namen tudi stroje, ki se jih sedaj težko dobijo. Vrh tega se bi obe vladi skupno zavzeli dvigniti življenski standard in kulturni nivo iranskega ljudstva.

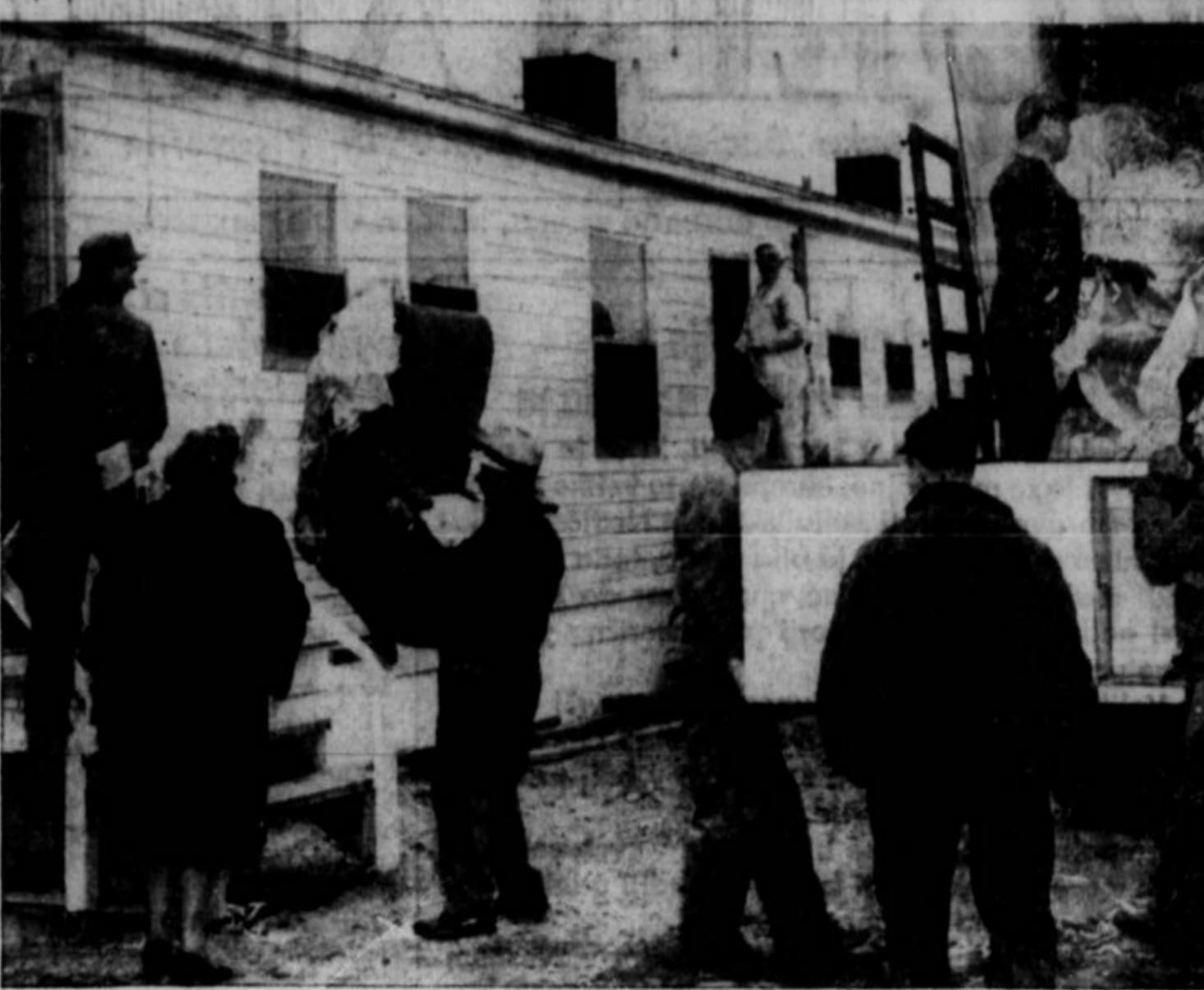
Dalje, Rusiji se bi dovolilo, da imajo njene ladje prosti pot skozi Dardanel, in da naj se vlad v Londonu in Moskvi sporazumeta za vzajemno delo v vsem Sredozemlju v korist ne samo Anglije in Sovjetske unije temveč vseh prizadetih dežel.

Deputacija, ki je odšla v Moskvo iz Londona, veruje v to poslanstvo. Želim jo obilo uspeha. Kajti obe vladi zagotavljati, da sta za socializem in demokracijo v baš od vzajemnosti med njima je največ odvisno, če se bo svet lahko mirno razvijal po tokih, ki jih propagirajo za bodočo ureditev sveta vsak na svoj način Stalin in Molotov ter Attlee in Bevin.

Revolucija v Boliviji in vloga naše vlade v njenem gospodarstvu

V Boliviji se je nedavno izvršila revolucija, prav po vzorcu, ki ga pozna latinska Amerika. Predsednika "republike" so uporniki treščili v vrhnjega nadstropja njegove palace na tla med množico, ali kot so jo nekateri poročevalci označili, med zdajno drhal. Bil je pri padcu ubit, toda ko se je masa zgnetila okrog njega, mu je strgala vso obleko s telesa in ga nato golega obesila na najbližnji ulični svetilnik.

Ljudstvo Bolivije je v bedi. Uporo se je zadnjic že med milijono vojno, toda po zaslugi intervencije poslanika Zed. držav je moralno odnehati in se vrniti nazaj v rudnike kositra. Kositra Zed. države nimajo, pa so zato odvisne od Bolivije. Lastnik teh rudnikov je magnat španskega pokolenja, ki se sicer smatra za Bolivijsca, toda živi večinoma, oziroma zmerom, v Parizu, v New Yorku in v ameriških ter evropskih zabavniščih. Delavci, ki kopijojo v Boliviji kositri in mu — nameč lastniku — gromadijo milijone, prejemanje le po par dajmov placie na dan. Ko so pred par leti zastavkali, je bil njihov upor zadušen s silo — s posmočjo "neuradne" nasilne intervencije Zed. držav, češ, da so z vsemi svojimi močmi, ki niso majhne.

MED VOJNO smo znali zgraditi najboljše tanke, topove, ladje in letala. A po vojni pa imamo težave, kako vrnjenim veteranom in njihovim ženam oskrbiti stanovanja. Gornje je zasilna baraka za veterane v neki kampi blizu Brooklyna, in vrhu slike na desni pa tovorni avto, ki je naložen s pohištvo veterans na poti v "Supo", kakrsna je spodaj te slike.

KATKA ZUPANČIĆ:

IVERI

Tujka med svojci...

Ob križišču je stala ter se razgledovala, kakor se razgleduje človek, ki ne ve ne kod, ne kam. V črno je bila oblečena in precej nabranjo krilo ter na nenavaden način zavezana črna ruta na glavi sta jo izdajali za tujko.

Misleč, da bi ji utegnila biti od pomoči, sem se ji približala. Nekdaj je bila to visoka, močna ženska in brkone na svoj način lepa, zdaj ji je razmeroma hitro spoznala, da gre za jed in počitek, ne pa za poljico in bila je takoj voljna iti z mnenjem.

Zasmilila se mi je, zakaj bila je videti zelo zelo utrujena. Upehanost in glad se pa rada družita ... In ssem stopila za njo. Iz mojih kretenj je razmeroma hitro spoznala, da gre za jed in počitek, ne pa za poljico in bila je takoj voljna iti z mnenjem.

Mislima sem, da bo brez besede odšla. Nazadnje pa se je leše obrnila, me ošrniknila s takim pogledom, da sem osupnila, pa dejala: naj se brigam le za svoje zadave, kakor se ona za svoje ...

Zrla sem za njo in pri sreči mi ni bilo baš lahko ...

ona pa je Litvinka, me je prekinila.

"Potem je tudi tvoj oče Litvinec, in ti si ameriška Litvinka, pa čeprav ne znaš niti besedice po litvinsku. No, in kaj je, s tem narobe?" sem dostačila, ko sem opazila, da je zarodela do las. Tako silno so jo spekle moje besede.

Mislima sem, da bo brez besede odšla. Nazadnje pa se je leše obrnila, me ošrniknila s takim pogledom, da sem osupnila, pa dejala: naj se brigam le za svoje zadave, kakor se ona za svoje ...

Zrla sem za njo in pri sreči mi ni bilo baš lahko ...

TISKOVNI SKLAD PROLETARCA

VIII. IZKAZ

ILLINOIS

La Salle: Leo Zevnik \$1.50.
Chicago: Frank Omaha \$2; Valentine Mesec \$1; Mary Vertnik \$1; Math Petek \$5; Louis Sever \$1.50; Anton Mali \$2.

Waukegan: Albin Furian \$5; Martin Judrich \$3.75.

MICHIGAN

Detroit: Peter Benedict \$30; Th. Besenich \$2; Kathy Junko \$2; Math Klarich 50c.

CALIFORNIA

Fontana: Chas. Jurkosek \$1.
Santa Ynez: M. J. Reading \$1.50.

PENNSYLVANIA

W. Allquippa: Po \$2: J. Ambrozich, S. Ogrizek; po \$1: A. Antoncich, J. Terčelj, M. Kumer, J. Maglich, A. Cipčič, A. Rosenberger, A. Petrovčič, A. Glazar, A. Klemenčič, J. Kermel, J. Drap, A. Rožanc, J. Smrkol; po 50c: M. Gorenc, L. Uhernik, F. Lavrich, J. Koklich, M. Tekavec, J. Mavrich, J. Pavčič, A. Yakich; po 25c: J. Žigman, F. Mikec, L. Prijatelj, J. Shing, skupaj \$22.00. (Nabrala na Penna SNPJ Day 30. junija G. Smrekar in M. Gorenc.)

Bridgeville: Po \$1: Frank Strah, Andrej Bertel, John Federol, Anton Zornik, L. Karish, J. Rutzic, L. Bartol, Mary Polak, Geo. Smrekar; po 50c: G. Bajuk, G. Kvaternik, J. Progar, A. Reluš, J. Rajvčič, Ana Hrovat, P. Klunov, A. Zupančič, V. Peternel, M. Dolenc, R. Kress, M. Polšnik, J. Podbevsek, Anton Rorle, M. Prašnikar; po 25c: L. Klemenčič, J. Klemenčič, Jenny Japel, Frances Skvarc, A. Kumer, M. Cerne, John Zornik L. Mlekush, M. Hovik, M. Petrič, J. Rozman, A. Muris, F. Radič, Victor Rutij, J. Progar, Frank Eoreos, S. Bratolič, A. Kafež, L. Lajevic, Anton Oberhan, J. Peternel, Andy Strah, J. Kvartich, skupaj \$22.25. (Nabrala na Penna SNPJ Day 30. junija G. Smrekar in M. Gorenc.)

Pittsburgh: Jos. Hrvatin \$1.50; (Izročil Frank Zaitz.)

Strabane: J. Žigman \$2. (Poslal Frances Bartol.)

Hermine: F. Anzilovar (Sloven)

\$1; Johanna Pečjak (Greensboro)

\$0; Neimenovan 25c. (Poslal Anton Zornik.)

Rea: Frank Samsa \$1. (Poslal Marko Tekave.)

Houston: Louis Britz \$2. (Izročil Frank Zaitz.)

Waisenburg, Colo.: Ignac Urban \$2. (Poslal Edward Tomisch.)

Nopeming, Minn.: Frank Smuk \$1.00.

Duluth, Minn.: J. Kobi 20c.

Windsor Heights, W. Va.: F. Kotenc \$1.

stavko nacijski povzročili. Iz tega je potem nastal precejšen škandal, kajti naša vlada s svojim poslanikom se je umešala v ta spor ne proti nacijskim ampak lastniku v korist.

Bolivija ni velika dežela. Ima le kakih tri do štiri milijone prebivalcev. Domačini so indijanci, gospodarji pa so največ spanskog rodu. Ljudstvo je neizmerno izkorisčano. Ker mu oblast ne da šol, je ignorantno, a v zasužnjenju se tudi še tako nevedno ljudstvo upira.

Malta klika bogatašev, ki veseljajo po svetu, kontrolira politico in vlado. In pa vojaštvu, ki ni izvežbano za kako vojno ampak le za tlačenje revnih, izmozognih množic.

V tej primitivni deželi je bilo v 150 letih njene zgodovine že nad sto revolucij. Ampak lasale so se v njih največkrat le med seboj si tekmujoče vojaške kaste. Kajti stari red zasužnjenja rudarjev in fevdalizma je ostal neglede kdo je dobil oblast. A v prejšnjih in v tej revolucij trdijo, da se je ljudstvo upravilo proti staremu redu in da bo moral odnehati, pa če bo Washington všeč ali ne. Ljudstvo noče biti več pohlevno in Washington se bo moral spriznati s tem dejstvom, ne samo v Boliviji, ampak v vseh deželah Centralne in Južne Amerike. In seveda vsepopsov po svetu. "Free enterprise" — kar pomeni pijavke, se bo moral umakniti novemu redu, ki nastaja celo med primitivnimi Indijanci v Boliviji, čeprav ga Wall Street skuša zadušiti.

JOŠKO OVEN:

RAZGOVORI

Sedaj, ko so tu pasji dnevi, bi človek rajši sedel v senči kot da bi pisal — in časih bi bilo morda bolje, ker na ta način bi se nobenemu ne zameril, še posebno ne v teh vročih dnevih. Ker že govorimo o vremenu, je dobro omeniti, da pridevali v naših vrtovih zelo lepo kažejo, samo zadnje tedne je, kot običajno, pritisnila huda suša.

Ce bi bilo to kje dol v Arkansasu med našimi Indijanci, bi se priedril takozvani "snake dance", kateri je baje vedno uspešen, pa bi imeli dež, ali tukaj v naših krajinah ne kaže drugega kot čakati kedaj se nas bo sv. Peter usmilil.

Iz poročila poljedelskega deželnega je razvidno, da bomo imeli letos izredno dobro letino, kar je zelo razveseljivo. Isto mi poroča moj prijatelj iz Cuernavaca, Mehiko, da tam dnevno dežuje, kar tudi pomeni dobro letino za njihovo deželo. Upajmo, da bo isto tako tudi v Jugoslaviji ter v drugih deželah po svetu.

Tedenske novice niso razveljavljive. Na Kitajskem ponovno divja civilna vojna, za katero nosi veliko odgovornosti naša vlada v Washingtonu. Ona je ne samo denarno podpirala Kajšekovo reakcionarno vlado že po padcu Japonske, ampak je izvežbala in oborožila njegove divizije. Na stotine milijonov vrednosti orožja, tankov, letal in druge bojne opreme je dobil reakcionarni koumintang, pod pogojem, da utrdi centralno vlado. Zastonj so razni veščaki kitajskih razmer dokazovali, da je edini Kajšek

PRIPOVEDNI DEL

WANDA WASILEWSKA:

IZ LJUBEZNI

Marija je slegla svojo belo bolničarsko haljo. Odprla je pipo in pritekel je tenek curen vode. Njeno štiriindvajseturno dežurstvo se je bližalo koncu. Zunaj je bilo še temno, vendar je že bilo videti obrise drevja na komaj vidno bledecem nebesnem svodu. Marija je s prijaznim pogledom pozdravila novi dan. Pomicala je, da bi bilo prijetno iti peš domov, če bi ne bilo dežja. Ali pa bi klub temu šla, da bi čutila na obrazu hladne kaplje in veseli veter v poslušala, kako pljuškajo luže pod nogami. Nekoč, v otroških letih je imela rada takoj vreme. Zbežala je iz hiše v nevihto, v dež in občutila nebrdano radost, ker je veter trgal njeni obleko, ker je škropil dež po njej, ker je tekla voda po razmernih laseh in so pale kaplje in luže. Seveda je bil potem doma vselej prepričan, da je prez konca godnjala zaradi premočenih čevljev, zaradi obleke, ki bo vsa zmečkana, zaradi pentljje, ki ne bo več za rabo.

Spet je veter in dež; spet kličeta in vabita, da bi norela, krička skakala po dvorišču in vsa omamljena nastavljala obraz pod hladni bič dežja.

Marija se je nasmehnila. Da, to je ostalo v njej. Divji instinkti, kot je govorila mati. Toda sedaj je pa res treba šediti obutev. Ene same čevlje ima in še ti so že zelo zdelani. Treba se bo peljati s tramvajem kakor navadno. In spati, spati! Naspati se za vseh štiri in dvacet ur.

Vrata so se odprla. "Pridi, Marija, pridi, že spet kriči, tako strašno kriči."

Marija si je brž obrisala roke in spet oblekla haljo. Nestrpno je pretrgala pentljje, ki so se zamatole.

"Oprosti, prosim, gotovo si zelo trudna, ampak..."

"Ne govori neumnosti, Raja, pojdiva!"

Dolg hodnik, pokrit s temno-rdečo preprogo. Priprta vrata bolniških sob. Duh po zdravilih. Nekoga so nesli na nosilnici. Nekdo je hitro tekel v operacijsko dvorano.

"Jaz ne opravim nič pri njem," je skušala pojasniti Raja in brezmočno razprla roke. Marija je ni poslušala. Odprla je vrata v majhno sobico in jih spet naglo zaprla za seboj. Dve bolničarki sta se sklanjali nad posteljo in držali ranjenca ter mu v presledkih nekaj dopovedovali. Ranjeneč se jima je trgal iz rok — bela mumija, ovinuta v povoj.

"Nočem, nočem, slišita, nočem! Ne potrebujem vaju, nikogar ne potrebujem! Pojdita ven, mrhi!"

Marija je prav po tihem prislušala do njega in mu položila ro-

vim blazino, tako. Sedaj poslušaj..."

Prijela je njegovo vročično roko. Ležal je mirno in čakal.

"Poglej, ne maram ti povedati, kako bi bilo z menoj. Kaj bi čutila in kaj bi rada. Mogoče bi tudi jaz hotela umreti."

"No, vidite!"

"Počakaj!"

Strašna utrujenost je v hipu izginila. Začutila je v sebi polno sil, kakor da bi se dežurstvo šele zacenjalo. Pripravala je to vel misli o Gregorju.

"Poglej, moža imam. Mož je na fronti. Morda leži ta trenutek ranjen kakor ti. Po pravici ti povem: če ni, mogoče, da bi se vrnil brez poškodbe — naj se vrne brez rok, brez nog, samo da bi se vrnil. Moje roke bodo njegove roke, z mojimi očmi bo gledal v svet, samo da bi prišel, samo da bi bil pri meni..."

Ne, sedaj ni več govorila z ranjencem. Prosila je usodo, zgodovino, neprizanesljivi svet, da bi se Gregor vrnil. Ah, še enkrat slišati njegov glas, videti njegov nasmej, dotakniti se njegovih rok, mu streči, biti poleg njega... Zopet občutiti visoki val sreče, v katerem tone srce, tisto globoko zaupanje, sijni mir, ki objema dušo. Zopet pomisliti na to, da je največja sreča človek, ki je za vedno tvoril in da se ni izgubil na daljnih poteh vojne, da je prišel, da sta spet skupaj. Kakšen pomen bi to imelo... Ne, ne, ona bi mu pojasnila, znala bi ga prepričati, pomagati mu tako, kot ji je on stokrat pomagal...

"Ali je to res?" je resno vprašala ranjeneč in pogled njenega mračnega očesa se je vpljal v njen sijoči obraz. "Da, resnica je," je svečano priridila kot da bi prisegla. "To je čista resnica."

Gledal je v strop. "Veste, sestra, dekle imam..." Seveda. Sedaj je razumela, da je povedala prav to, kar je bilo treba. Odgovorila mu je na vprašanje, ki ga je najbolj mulčilo.

Ranjeneč je dvignil roko in brez moči zakrilil z njo. "Kaj bi radi?"

"Pod blazino, tu pod blazino..."

Iztegnila je roko, zaštelestel je papir. Ovitek, zlepjen iz strani šolskega zvezka, razmazane modre črke naslova.

"Vzemite pismo ven, sestra!" Majhen, zamazan kos papirja. "Berite, sestra, na glas!"

Zravnala je pismo na kolena. Crnilni svinčnik je bil razmazan.

"Dragi moj Vasja! Pozdravljam te iz vsega srca, in mama in sestrica Frosja in teta in vsi sosedje. Zelo sem vesela, ker že vem, kje si, in vem tvoj naslov. Zakaj ne pišeš, kar si ranjen?"

To bi ti rada napisala, da naj bo kar koli, omožila se bom s teboj, piši mi, kam si ranjen in čeprav bi postal invalid, ne misli na to, ker je vseeno, jaz sem še vedno takša kot sem bila, zato ti pišem, da bi ne premisileval, ampak piši. Pri nas doma je vse pri starem, tvoji starši so tudi živi in zdravi in samo tebe vsi čakamo, zato piši, ali pojdes še na fronto ali že domov. Če pa je treba, bom jaz prišla. Se enkrat te pozdravljam in pričakujem pismo, na svidenje. Tvoja Olja."

(Dalje prihodnjič.)

Poslušajte

vsako nedeljo prvo in najstarejšo jugoslovansko radio uro v Chicagu od 9. do 10. ure dopoldne, postaja WGES, 1360 kilocycles. Vodi jo George Marchan.

NE ČAKAJTE,

da prejmete drugi ali tretji opomin o potečeni naročnini. Obnovite jo čim vam poteče. S tem prihranite upravi na času in stroških, ob enem pa izvršite svojo obveznost napram listu.

PRIJATELJA, izmed katerih se le eden zaveda ločitve. Deček na gornji sliki ve, da so mu psa za zmerom vzeli. Ampak pes tega ne ve in se mu še vedno smeji v obraz. Take ločitve nastanejo vsled premembe stanovanj, ali pa ker se kužek na svobodi zameri ljudem, ki mu sicer drugače nočajo nič zlega. Toda scene se ti zakadi pod noge in konec je pasjega življenja, če ga enkrat 'šintarju' izroče.

Dve pismi: Kosanovičevu predsedniku Trumanu in njegovu značilen odgovor

Dne 18. julija je novi jugoslovanski veleposlanik v Washingtonu Sava N. Kosanovič izročil ameriški vladni svojo poverilnico. Ob tej priliki sta bila izmenjana dva važna nagovora med predsednikom Trumanom in veleposlanikom Kosanovičem. Posebne važnosti je odgovor predsednika Združenih držav, ki ga takoj podajamo v prevodu. Vzlic veliki propagandi, s katero se po radiu in v časopisih zastruplja ameriška publike od strani reakcije vseh barv — črne, blede, rožnate in brezbarvne — ki pod nobenim pogojem ne mara sprejeti **nove ljudske Jugoslavije** in njenega načina za ohranitev svobode in pravice, ki jo je priborila osvobodilna fronta in njena vojska, — je odgovor predsednika Truma na totalna zmaga za vse one, ki so novi Jugoslaviji in njenim ljudskim voditeljem in boritljem ves ta čas stali ob strani in jih moralno in materialno podpirali.

Odgovor predsednika Truma na glas:

Gospod veleposlaniku Kosanoviču:

Ko Vam oddajam pisma, s katerimi me Prezidij Federalne ljudske republike Jugoslavije akreditira kot njegova veleposlanika, želim poudariti globoko priateljstvo, ki ga občutijo narodi Federalne ljudske republike Jugoslavije napram ameriškemu ljudstvu.

Mnoge vezi vežejo ljudi moje in Vaše dežele.

Jugoslavonci ne bodo nikoli pozabili, da je bil predsednik Wilson tisti, ki je tako točno in popolno razumeval zdodovinske težje Srbov, Hrvatov, Slovencev in Macedoncev za ustanovitev zvezje južnih Slovanov in ki jim je nudil takoj veliko podporo. In če se tedaj naši napori niso popolnom obnesli, so bile pač krije splošne razmere, ki so obstavile tiste čase.

Niti nam ni mogoče nikdar pozabiti prvega priatelja in zaščitnika, ki smo ga mi z drugimi svobodoljubivimi narodi sveta našli v velikem Franklinu D. Rooseveltu tekom težavnih let fašističnega nasilja. Besede njegove poslanice novembra 1941 — "Niste pozabiljeni in ne boste pozabiljeni" — so bili obljubni in pomoč naših najtežjih urah.

Številni Amerikanici jugoslovanskega porekla so moralno povezani — od delavcev in farmarjev do velikih raziskovalcev skrivnosti narave — ki so zmeraj skušali s pridnim delom in dobrim državljanstvom doprinesti kar največ mogoče za najboljše interese in razvoj te velike dežele.

Toda več kot vse drugo je kri našega naroda, ki je bila prelita skupaj z ameriško v obvezljivo vojno za načela samoodločbe narodov, za zaščito civilizacije in za svobodo človeštva. Teh vezi nobena začasna potečko ne more razmajati in pridobivajo se večji pomen pri graditvi in ohranitvi miru.

Samo s težko borbo so narodi Jugoslavije dosegli svojo neodvisnost. Sledječ svoji dedni udarnosti za pravico in moralnost, se Jugoslaviani nikoli niso obotavljali, na katero stran se podajo, ko je prišel odgočinil trenutek. In tako so narodi moje dežele 27. marca 1941, ravnaoči se kot vselej v svoji zgodovini, kadar koli je bilo načelo svobode v nevarnosti — spontano zavrgli politično akomodacijo napram nemški tiraniji. In tako so od leta 1941 do 1945 pod ogromnimi potekoma vodili borbo za osvoboditev pod vodstvom maršala Tita. Njihove žrtve so bile ve-

likanske; toda prenašali so jih voljno, uverjeni, da je zmaga za načela Združenih narodov vredna vsake cene.

Tekom borbe proti nasilju in za uresničenje ljudskih inspiracij za demokratično evobo in svobodno priložnost so Jugoslaviani naleteli na velike potečke in napačno razumevanje. Za nas je vedno bil vir nadvišenosti in pogum, kadar smo se spomnili Amerike za dni Georga Washingtona, ki je tako plemeno posedalo te težnje in je premagal še večje potečke in nerazumevanja. In v najbolj težavnih dneh druge svetovne vojne je bila Jugoslavija rešena od istega duha, ki ga je izrazil Abraham Lincoln v tistem tragičnem momentu zdodovine Združenih držav — "Moj glavni cilj v tej veliki borbi je rešiti unijo."

Ta paralelnost in naših zdodovinah in v duhu naših narodov nas je zagotovila, da bodo naši napori in naše težnje našli razumevanje med ameriškim ljudstvom. To razumevanje je tembolj dragoceno sedaj, ko so najbolj globoke želje naših narodov posvečene stalnemu miru in vse njihove energije obnovi življenja in gospodarstva naše takoj opustošene domovine — z veliko pomočjo, ki jo daje UNRRA, kateri Amerika prispeva v tako veliki meri.

Pri izpolnjevanju svojih narodnih dolžnosti sem imel priliko med drugo svetovno vojno, da sem preživel nekaj let v Združenih državah in po svoji zmožnosti širil resnico o mojem narodu. V tistih dneh sem se bolj poučil o veličini tega ljudstva in moj občutek priateljstva napram ameriškemu ljudstvu se je močno uokrenil. Ta izkušnja je živo priča v moji duši in mojem srcu, ko sem dosegel v Washington, da prevzemam dolžnosti veleposlanika. Prezidij, ki me je obenem še držal kot člena kabinka, je s tem podprt podlžnost odgovornosti, ki mi je oddeljena — misija, gospod predsednik, ki jo z Vašo pomočjo upam izpolnit, da se utrdi priateljstvo in razumevanje med Združenimi državami Amerike in Federalno ljudsko republiko Jugoslavijo.

SANS.

ANTON SHULAR:

MOJE ČEBELARSTVO

Ze v otročjih letih se mi je priljubila čebelarja, ki sem opazoval očeta, ki je s pipo v ustih v večernem mraku prenjoval čebelnjak in skrbno vlekel na ušesa v katerem pač "poje" matica, znamenje, da bo v kratkem roj. Največje veselje pa je bilo seveda za nas otroke v jeseni, ko smo mazali suhi črn kruh z medom.

Kadar smo bili pa paglavci sami doma, smo se večkrat spravili nad čebelami. Z dolgo živo smo podrezali v panje žrela in stekli okrog vogla; potem smo pa z varne daljave opazovali razdražene čebelje kako so se usipale iz panja in iskale sovražnika.

Sele to pomlad sem napredoval do lastnih čebel. Žena je sicer godrnjala, da zdaj ne bo več varno delat na vrtu. Pa sem jo tolažil, da že iz skušnje vem, da so to pohlevne živalice, če jih pustiš pri miru. Da bodo vse stvari v vrtu lepše uspevale, ker cvetje oplode čebelje — in pa pomisli... to pomanjkanje sladkorja! ti boš pa imela neizčrpno zalogo medu v kuhinji!

Vse je šlo nekaj časa posreči. Glej, saj bom kmalu lahko napisal knjigo "Umni čebelarček" iz lastnih skušenj. Par lepih rojev, ki sta se usedla na nizko breskev, sem posreči in brez nezgode spravil v panje. Računal sem, koliko medu lahko name-

sejo do pozne jeseni. Že res, da pri naši žlahtno dišečem cvetuče ajde, ki je bila glavna paša čebelam v starem kraju, toda saj mora tudi rumena kanska "fibra", katere je v jeseni polna preria, imeti kaj medu v sebi.

Vrocega poletnega dne se mi je pa obesil velik roj čebel na bližnji precej visok topol. Toda, ker mi je do zdaj šlo vse pre sreči, in brez nezgod, me ni prav nič skrbelo kako jih bom dobil dol. Saj sem tudi očeta videl kako je včasih s pipo v ustih veselega obraza plezel po lestvi na visoko črešnjo, da je prišel do roja. Pripravim dolg kol na katerega pritrdiram pravljjen prazen panj in previdno prislonim k topolovi vjejici, ki se je zaradi teže čebel precej ušibila. Ampak, ali je bila krhkha topolova vjejica že precej ušibila. Ampak, ali je bila načomljena li sem pa jaz postopal preveč nerodno, krrrrh... se je odlomljena vejica in cel roj razdraženih čebel je padel mena na glavo. Sicer sem imel zasilon masko na glavi toda, na kaj takega nisem bil pripravljen. Izpostim vse skupaj iz rok in jo urednih krač odkurim v bližnji kokonjski; toda čebel se ne da tako lahko prevariti. Lepo krdele mi jih je sledilo in se jeno zaletavale v masko; tu pa tam je katera zasadila želo skozzini zadnju plat tankih hlač. Skupina pa je našla v kratki rokoviči golo zapestje in se ena poleg druge jezno zapičile v kožo, da sem potem pa dnu nosil močno otečeno roko na obvezni.

Dasi so na večer čebele same našle pot v prazen na teh ležecih panj, mi je ta nezgoda vendar je zelo pokvarila mojo čebelarsko idilo in zmanjšala poželenje po sladkem medu. Še enkrat se mi naj pripeti kaj podobnega, sem zatrjeval ženi, pa bom vse škatle znesel na kup in začgal.

AGITATORJI NA DELU

(Naročnine, ki jih pošljejo zastopniki in drugi agitatorji Proletarca, so štete na bazi polletnih naročnin.)

Poročilo za 4 tedne od 27. junija do 26. julija.

Anton Zornik, zap. Penna. 83

John Krebil, Cleveland, O. 24

Louis Barborich, Milwaukee,

Srečanje s pobratimom. Jankom

Sanjska avantura

Pred nekaj dnevi se mi je sanjalo, da sem napravil izlet v staro domovino. V New Yorku sem se vkral na pet-letalo, hip nato je največja ameriška metropolja med hruščem in trščem izginila za obzorjem za nami in preden sem se utegnil dodobra orientirati, je že letalo pristalo in sprevodnik je naznani: "Zagreb, gospodje. Prihodnja postaja je Timbuktu." Ker v Timbuktu nisem imel kaj iskati, sem brž izstopil ter poklicikal taksi. Tu sem doživel prvo presenečenje: moj voznik je bil pobratim Janko, mlad Srbinjanec, s katerim sva se pobratila ob priliklju mojega zadnjega obiska v Belgradu!

"Tri sto hudičev!" sem na široko zinil ter ga zagrabil za ramena. "Ali je mogoče? Moj pobratim Janko?"

"Zivela svoboda! Smrt fašizmu!" se je Janko veselo zarežal ter me objel, da so mi zaskripala rebra. "Veseli me, da se me še spominjam. Ampak kaj te pa vrag nosi po naši svobodni federativni ljudski republike Jugoslaviji? Si se morda načeljai živiljenju pod ameriškim fašističnim jarmom ter nam prisrel pomagat pri rekonstrukciji?"

Jaz sem v zadregi zakašljal. "To ravno ne," sem mu pojasnil. "Amerika se mi vzlje raznim svojim napakam še ni tolko zamerila, da bi razmišljaj o tem takem. Navsezadnje imam tamkaj svoj dom, družino, eksistenco, prijatelje in znance — ob kratkem povedano, vse in ce kaj vem, me bodo tudi pokopal tam kadar pride čas za to. Po pravici povedano me je privedla semkaj gola radovostenost. V Ameriki si nameč Še vedno nismo na jasnom, kako in kaj je s to vašo novo svobodo: nekateri ljudje kriče na ves glas, da tako lepe in vzvišene svobode, kakrsna je vaša svet Še ni videl, dočim se drugi enako glasno pridušajo in robantijo, da je navadna potvorba, s katero skušajo komunisti preslepit demokratični svet. Seve, in človek postane zmešan in ne ve, komu bi verjel. Pa sem prisrel do zaključka, da bi bilo nemara najbolje, če bi vas človek obiskal ter se na lastne oči prepičal kako in kaj."

Janko je razumevajoče prikimal: "Pametno si storil, pobratim. In na pravega človeka si naletel, ko si srečal mene. Jaz namreč nisem zgolj šofer, temveč tudi uradni vodič. Moja naloga je sprejemati baš take ljudi kot si ti ter jim razkazovati našo lepo osvojeno domovino. Kar sedi v moj taksi. Najprej se bova peljal na Jelačičev trg, kjer baš zdajle govorja naš veliki Tito. Povem ti, takim izlivom iskrnega navdušenja kot pozdravlja njega ob vsakem koraku po Jugoslaviji Še nisi nikjer pričal. Idiva."

Jelačičev trg se je trl navdušenega ljudstva. Gneča je bila tolikšna, da bi človek lahko hodil po glavah in bi se mu ne bilo treba bati, da bi omahnili na tla. Tito, katerega korenjaški postavi se kaj poda njegova maršalska uniforma, je stal na obširnem govorniškem odru, ne niti nikjer pričal. Idiva."

Jaz sem se ozrl na Janka. Fant se je hudomušno nasmehljal. "Vem, kaj imaš v mislih?"

NAROČITE AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR SVOJCEM V STAREM KRAJU

Stane \$1.65 s poštino vred. Pošljite nam točen naslov in vsoto, drugo izvršimo mi.

PROLETAREC, 2301 So. Lanwale Ave.

CHICAGO 23, ILL.

slih, pobratim Peter. "Ljudstvo je v strahu pred policijo." Ampak dragi moj, tajna policija je v teh nestalnih časih potrebljala. Kje pa so brez nje? Saj si sam priznal, da jo imate tudi v Ameriki. Kaj se hoče, nekdo mora paziti na razne zločinske karakterje, katerih nikjer ne manjka, karor si pravkar sam priznal. Pa tudi na dvomljivce — in Janko je z očmi pokazal na nevernega Tomaža v belih hlačah in čipkasti srajci — tudi na takale dvomljivce je treba paziti, kajti med njimi najdejo naši sovražniki vedno novih rekrutov."

Jaz sem prikimal. "Navdušenja res ne primanjkuje," sem pritrdil. "Ampak nekaj mi ne gre v glavo: če je narod tako soglasno navdušen zanj, čemu je potem tako zastražen, da bi Še misl ne mogla do njega?"

Pobratim Janko me je pomenovalno pogledal. "Mar pri vas ne stražijo poglavjarja države," me je zbozel, "kadar se giblje med ljudstvom!"

"Misliš predsednika Trumana?" sem ga pobaral, nakar je molčo prikimal. "I seveda mu ni dovoljeno, da bi hodil po deželi nezastražen. Navsezadnje se povsod najdejo nevarni norci in različni anarhisti, katerini ni zaupati. Ampak pri nas straži predsednika tajna policija, tako da nikdar ne opaziš, da je mož obdan od telesnih stražnikov."

Janko se je spet pomilovalno nasmehnil. "To je zato, ker ste hinavci ter se bojite pogledati resni v oči. Pri nas takih stvari ne skrivamo. V deželi Še mrugoli fašistične in kolaboracijske svojosti, ki sovražijo Tita bolj kot gada v solati, ker je simbol nove, prerojene, očiščene in ob kratkem povedano, vse in ce kaj vem, me bodo tudi pokopal tam kadar pride čas za to. Po pravici povedano me je privedla semkaj gola radovostenost. V Ameriki si nameč Še vedno nismo na jasnom, kako in kaj je s to vašo novo svobodo: nekateri ljudje kriče na ves glas, da tako lepe in vzvišene svobode, kakrsna je vaša svet Še ni videl, dočim se drugi enako glasno pridušajo in robantijo, da je navadna potvorba, s katero skušajo komunisti preslepit demokratični svet. Seve, in človek postane zmešan in ne ve, komu bi verjel. Pa sem prisrel do zaključka, da bi bilo nemara najbolje, če bi vas človek obiskal ter se na lastne oči prepičal kako in kaj."

Janko je razumevajoče prikimal: "Pametno si storil, pobratim. In na pravega človeka si naletel, ko si srečal mene. Jaz namreč nisem zgolj šofer, temveč tudi uradni vodič. Moja naloga je sprejemati baš take ljudi kot si ti ter jim razkazovati našo lepo osvojeno domovino. Kar sedi v moj taksi. Najprej se bova peljal na Jelačičev trg, kjer baš zdajle govorja naš veliki Tito. Povem ti, takim izlivom iskrnega navdušenja kot pozdravlja njega ob vsakem koraku po Jugoslaviji Še nisi nikjer pričal. Idiva."

Jaz sem se ozrl na Janka. Fant se je hudomušno nasmehljal. "Vem, kaj imaš v mislih?"

"Budalo!" ga je posvaril sodet ter se previdno ozrl. "Pazi, kaj ēvekaš sicer te bo vzel v roke OZNA — in potem jao tebi, brate! Si mar pozabil navodila občinskega sekretarja: Trst je naš, mi ga rabimo, mi ne moremo živeti brez njega! Trst mora ostati naš! Mi ga ne damo iz rok!"

Jaz sem se ozrl na Janka.

Fant se je hudomušno nasmehljal. "Vem, kaj imaš v mislih?"

"Budalo!" ga je posvaril sodet ter se previdno ozrl. "Pazi, kaj ēvekaš sicer te bo vzel v roke OZNA — in potem jao tebi, brate! Si mar pozabil navodila občinskega sekretarja: Trst je naš, mi ga rabimo, mi ne moremo živeti brez njega! Trst mora ostati naš! Mi ga ne damo iz rok!"

Jaz sem se ozrl na Janka.

Fant se je hudomušno nasmehljal. "Vem, kaj imaš v mislih?"

"Budalo!" ga je posvaril sodet ter se previdno ozrl. "Pazi, kaj ēvekaš sicer te bo vzel v roke OZNA — in potem jao tebi, brate! Si mar pozabil navodila občinskega sekretarja: Trst je naš, mi ga rabimo, mi ne moremo živeti brez njega! Trst mora ostati naš! Mi ga ne damo iz rok!"

Jaz sem se ozrl na Janka.

Fant se je hudomušno nasmehljal. "Vem, kaj imaš v mislih?"

"Budalo!" ga je posvaril sodet ter se previdno ozrl. "Pazi, kaj ēvekaš sicer te bo vzel v roke OZNA — in potem jao tebi, brate! Si mar pozabil navodila občinskega sekretarja: Trst je naš, mi ga rabimo, mi ne moremo živeti brez njega! Trst mora ostati naš! Mi ga ne damo iz rok!"

Jaz sem se ozrl na Janka.

Fant se je hudomušno nasmehljal. "Vem, kaj imaš v mislih?"

"Budalo!" ga je posvaril sodet ter se previdno ozrl. "Pazi, kaj ēvekaš sicer te bo vzel v roke OZNA — in potem jao tebi, brate! Si mar pozabil navodila občinskega sekretarja: Trst je naš, mi ga rabimo, mi ne moremo živeti brez njega! Trst mora ostati naš! Mi ga ne damo iz rok!"

Jaz sem se ozrl na Janka.

Fant se je hudomušno nasmehljal. "Vem, kaj imaš v mislih?"

"Budalo!" ga je posvaril sodet ter se previdno ozrl. "Pazi, kaj ēvekaš sicer te bo vzel v roke OZNA — in potem jao tebi, brate! Si mar pozabil navodila občinskega sekretarja: Trst je naš, mi ga rabimo, mi ne moremo živeti brez njega! Trst mora ostati naš! Mi ga ne damo iz rok!"

Jaz sem se ozrl na Janka.

Fant se je hudomušno nasmehljal. "Vem, kaj imaš v mislih?"

"Budalo!" ga je posvaril sodet ter se previdno ozrl. "Pazi, kaj ēvekaš sicer te bo vzel v roke OZNA — in potem jao tebi, brate! Si mar pozabil navodila občinskega sekretarja: Trst je naš, mi ga rabimo, mi ne moremo živeti brez njega! Trst mora ostati naš! Mi ga ne damo iz rok!"

Jaz sem se ozrl na Janka.

Fant se je hudomušno nasmehljal. "Vem, kaj imaš v mislih?"

"Budalo!" ga je posvaril sodet ter se previdno ozrl. "Pazi, kaj ēvekaš sicer te bo vzel v roke OZNA — in potem jao tebi, brate! Si mar pozabil navodila občinskega sekretarja: Trst je naš, mi ga rabimo, mi ne moremo živeti brez njega! Trst mora ostati naš! Mi ga ne damo iz rok!"

Jaz sem se ozrl na Janka.

Fant se je hudomušno nasmehljal. "Vem, kaj imaš v mislih?"

"Budalo!" ga je posvaril sodet ter se previdno ozrl. "Pazi, kaj ēvekaš sicer te bo vzel v roke OZNA — in potem jao tebi, brate! Si mar pozabil navodila občinskega sekretarja: Trst je naš, mi ga rabimo, mi ne moremo živeti brez njega! Trst mora ostati naš! Mi ga ne damo iz rok!"

Jaz sem se ozrl na Janka.

Fant se je hudomušno nasmehljal. "Vem, kaj imaš v mislih?"

"Budalo!" ga je posvaril sodet ter se previdno ozrl. "Pazi, kaj ēvekaš sicer te bo vzel v roke OZNA — in potem jao tebi, brate! Si mar pozabil navodila občinskega sekretarja: Trst je naš, mi ga rabimo, mi ne moremo živeti brez njega! Trst mora ostati naš! Mi ga ne damo iz rok!"

Jaz sem se ozrl na Janka.

Fant se je hudomušno nasmehljal. "Vem, kaj imaš v mislih?"

"Budalo!" ga je posvaril sodet ter se previdno ozrl. "Pazi, kaj ēvekaš sicer te bo vzel v roke OZNA — in potem jao tebi, brate! Si mar pozabil navodila občinskega sekretarja: Trst je naš, mi ga rabimo, mi ne moremo živeti brez njega! Trst mora ostati naš! Mi ga ne damo iz rok!"

Jaz sem se ozrl na Janka.

Fant se je hudomušno nasmehljal. "Vem, kaj imaš v mislih?"

"Budalo!" ga je posvaril sodet ter se previdno ozrl. "Pazi, kaj ēvekaš sicer te bo vzel v roke OZNA — in potem jao tebi, brate! Si mar pozabil navodila občinskega sekretarja: Trst je naš, mi ga rabimo, mi ne moremo živeti brez njega! Trst mora ostati naš! Mi ga ne damo iz rok!"

Jaz sem se ozrl na Janka.

Fant se je hudomušno nasmehljal. "Vem, kaj imaš v mislih?"

"Budalo!" ga je posvaril sodet ter se previdno ozrl. "Pazi, kaj ēvekaš sicer te bo vzel v roke OZNA — in potem jao tebi, brate! Si mar pozabil navodila občinskega sekretarja: Trst je naš, mi ga rabimo, mi ne moremo živeti brez njega! Trst mora ostati naš! Mi ga ne damo iz rok!"

Jaz sem se ozrl na Janka.

Fant se je hudomušno nasmehljal. "Vem, kaj imaš v mislih?"

"Budalo!" ga je posvaril sodet ter se previdno ozrl. "Pazi, kaj ēvekaš sicer te bo vzel v roke OZNA — in potem jao tebi, brate! Si mar pozabil navodila občinskega sekretarja: Trst je naš, mi ga rabimo, mi ne moremo živeti brez njega! Trst mora ostati naš! Mi ga ne damo iz rok!"

Jaz sem se ozrl na Janka.

Fant se je hudomušno nasmehljal. "Vem, kaj imaš v mislih?"

"Budalo!" ga je posvaril sodet ter se previdno ozrl. "Pazi, kaj ēvekaš sicer te bo vzel v roke OZNA — in potem jao tebi, brate! Si mar pozabil navodila občinskega sekretarja: Trst je naš, mi ga rabimo, mi ne moremo živeti brez njega! Trst mora ostati naš! Mi ga ne damo iz rok!"

Jaz sem se ozrl na Janka.

Fant se je hudomušno nasmehljal. "Vem, kaj imaš v mislih?"

"Budalo!" ga je posvaril sodet ter se previdno ozrl. "Pazi, kaj ēvekaš sicer te bo vzel v roke OZNA — in potem jao tebi, brate! Si mar pozabil navodila občinskega sekretarja: Trst je naš, mi ga rabimo, mi ne moremo živeti brez njega! Trst mora ostati naš! Mi ga ne damo iz rok!"

Jaz sem se ozrl na Janka.

Fant se je hudomušno nasmehljal. "Vem, kaj imaš v mislih?"

"Budalo!" ga je posvaril sodet ter se previdno ozrl. "Pazi, kaj ēvekaš sicer te bo vzel v roke OZNA — in potem jao tebi, brate! Si mar pozabil navodila občinskega sekretarja: Trst je naš, mi ga rabimo, mi ne moremo živeti brez njega! Trst mora ostati naš! Mi ga ne damo iz rok!"

Jaz sem se ozrl na Janka.

Fant se je hudomušno nasmehljal. "Vem, kaj imaš v mislih?"

"Budalo!" ga je posvaril sodet ter se previdno ozrl. "Pazi, kaj ēvekaš sicer te bo vzel v roke OZNA — in potem jao tebi, brate! Si mar pozabil navodila občinskega sekretarja: Trst je naš, mi ga rabimo, mi ne moremo živeti brez njega! Trst mora ostati naš! Mi ga ne damo iz rok!"

Jaz sem se ozrl na Janka.

Fant se je hudomušno nasmehljal. "Vem, kaj imaš v mislih?"

"Budalo!" ga je posvaril sodet ter se previdno ozrl. "Pazi, kaj ēvekaš sicer te bo vzel v roke OZNA — in potem jao tebi, brate! Si mar pozabil navodila občinskega sekretarja: Trst je naš, mi ga rabimo, mi ne moremo živeti brez njega! Trst mora ostati naš! Mi ga ne damo iz rok!"

Jaz sem se ozrl na Janka.

Fant se je hudomušno nasmehljal. "Vem, kaj imaš v mislih?"

Iz SANsovega urada

3935 W. 26th St., Chicago 23, ILL.

Pravda za Trst se nadaljuje

Dne 29. julija se je pričela v Parizu mirovna konferenca 21-tih držav, ki so bile prizadete v vojni z Italijo, Finsko, Ogrsko, Rumunijo in Bolgarijo. Sprejetje bodo mirovne pogobe po načrtu, ki ga je sprejela konferenca v njenih ministrov Zed. držav, Rusije, Francije in Velike Britanije.

Jugoslavija pošilja kot deležate svoje najboljše zastopnike — Edvarda Kardelja, Borisa Kidriča, Draga Marušiča, dr. Aleša Beblerja in dr. Jožeta Vilfana; ostali člani delegacije so Stanoje Simič, minister za vnosne zadeve in Kardeljev namestnik, Moša Pijade, Dimitar Vlahov, Sava Kosanović, novi veleposlenak v Washingtonu, Vladimir Mišić, Siniša Stanković, Vladimir Bakarić, Miloš Rasović, Avde Humo, dr. Svetozar Ritić, dr. Zlatan Sremec, Srećko Manola, dr. Ljubo Leontić in Marko Ristić.

Jugoslavija ne bo odnehala od svoje zahteve po Trstu in temu teritoriju ob Jadranu in zapadni Sloveniji, ki po etičnih, gospodarskih in geografskih razlogih naravno pripadata Jugoslaviji. Za Trst predvideva avtonomno sedmo republiko v okvirju federativne Jugoslavije. In ker je v Trstu italijanska večina, mu bo dana prilika na demokratičen način izvajati samovladno, kakor prebivalstvo želi. Jugoslavija je pripravljena zajamčiti Trstu narodnostne, družbene in gospodarske pravice pod nadzorstvom Združenih narodov, kakor tudi jamčiti manjšinske pravice Italijanov v drugih delih Primorja, ki bi jih Velika četvorka hotela internacionalizirati ali po naravnost prisoditi Italiji.

Načrt, ki je bil končno sprejet v Parizu na konferenci v njenih ministrov, je Slovenijo celotno odrezal od morja s tem, da predvideva ozki pas med Devinom in Trstom, ki je komaj dve do pet milij širok, ter malo širšega med Trstom in Novim gradom v severozapadni Istri. Vse važne železnice, ki se stečajo v Trst, prihajajo iz Jugoslavije. Ta mali pas, ki naj bi bil poznan kot "Prosta tržaška pokrajina", naj bi tvoril zaledje za bodoči razvoj Trsta. Stara Italija pod Sforzom, Orlandom in drugimi "demokratičnimi" voditelji, so pristeveli vso Primorsko in Istro za naravno zaledje Trsta in ugrabili so tudi Reko. Mussolini in njegovi črnostrajčniki pa so gledali že preko Krasa in so leta 1941 priključili k Italiji vso Notranjsko, Ljubljano in večino Dolenjske. Ker je bil ves ta slovenski teritorij zaledje Trsta, so padali slovenski talci, gorele slovenske vasi in mesta, zavetni Slovenci in Slovenke so umirali na Rabu in drugih ita-

lijanskih koncentracijskih taboriščih. Ce so Italijani smatrali ves ta lepi slovenski svet za zaledje Trsta, zakaj naj bi sedaj Jugoslavija odneha pri zahtevi, da sta Trst in njegovo zaledje narodnostno, gospodarsko in zemljepisno neločljiva in da morata ostati neločena?

Severno od Devina bi predlagana slovensko-italijanska meja tekla čez Doberdob, mimo Gorice na način, da bi Slovenem ostalo le goriško pokopališče, nato bi šla meja čez Sočo in bi nadaljevala severno ob stari avstrijski meji do stare korosko-kranjske meje. V tem delu, ki je na podlagi avstrijskega ljudskega štetja 1. 1910 imel 96,031 prebivalcev, bi ostalo v Italiji in mednarodni enoni 62,184 Slovencev (nevstevni Trsta). Vasi v okolici Trsta so štele 11,793 prebivalcev, med temi 10,301 Slovencev, v okraju Gorice in Gradiške 20,000 Slovencev, v Beneški Sloveniji izmed 21,217 prebivalcev, 20,734 Slovencev in lepo število tudi v kanalski dolini, kjer ni bilo niti enega Italijana. Mednarodni pas v Istri južno od Trsta bi po jugoslovenskem štetju izza leta 1945 imel 75,588 prebivalcev, med njimi 39,032 Jugoslovanov.

Meja, ki jo je predlagala Jugoslavija, bi še vedno pustila pod Italijo 30,000 Slovencev, Italijanov pod Jugoslavijo (Trst bi bil država sama zase v Jugoslovenski republiki) pa 56,182. Če bi bila sprejeta francoska črta, bi radi teh 56,182 Italijanov moralno spadati pod Italijo 131,216 Jugoslovanov (med njimi do 100,000 Slovencev).

Ko se je lanskega junija jugoslovanska osvobodilna vojska moralno umakniti iz Trsta in zavezniške cone A, so zavezniški obljubili, da bo vprašanje razmejitev med Jugoslavijo in Italijo rešeno na demokratičen način, da bodo upoštevane želje ljudstva, da bo narod sam odločil, v katero državo hoče spadati. Maršal Tito je v svojem govoru v Črni gori upravičeno obtožil zavezniške, da niso izpolnili svoje obljube. Meja, ki jo je predlagala ameriška delegacija, je bila baje začrtna v Washingtonu že tedne pred konferenco. Ameriški večaki nista šteli ljudi, temveč jugoslovenske rudnike v Istri. Velika Britanija je imela v videku mornariško bazo v Pulju. Francosko so hoteli nasiliti volka pa pustiti kozu celo na način, da so hoteli vključiti čim več Jugoslovanov v Jugoslavijo. Počabili pa so na gospodarske faktorje. Železnica iz Jesenic in Bohinja bi tekla "skozi Italijo" v "mednarodni" Trst.

Nam v Ameriki se krči srce, ko opazujemo to čudno igro mednarodne politike, ki jo igrata peščica ljudi za zaprtimi vrati. Govori se o načilih in demokraciji in enakosti za vse, toda

MATERE, ki znajo plavati, so najboljše učiteljice in varuhinje otrok pri plavjanju ali pa kadar se otroci igrajo ob vodi. Otroka na tejski sta tri in štiri leta starci. (Slika je dal Ameriški Rdeči kriz.)

besebe so le na papirju. Narodom se naravnost diktira. Najbolj pozrtvovanino in zasluzno zaveznico Jugoslavijo se z besedami hvali v povzdiguje, dejansko se jo pa zapostavlja, se ji nagaja in zapira pot do skupnega krova vseh Jugoslovanov.

"Pravda za Trst," je zapisal v majskem pismu Oton Župančič, "bi hoteli zasukati nekateri naši zaveznikov tako, da bi bila ranjena naša svoboda, ubita naše zaupanje v pravico, užitvena naša narodna in vojaška čast!"

Trst v Jugoslaviji — cvetoče mesto svobode, vzor in zgled v malem, kako naj bi bil svet urejen v velikem; Trst, odrezan od svojega naravnega zaledja — gnilo gnezdo fašistične reakcije, ki bi širilo moralen smrad in politično kugo okoli sebe..."

SANS in Združeni odbor sta podvzela vse možne in koristne korake, da se vpliva na ameriško vlado in na ameriško javnost za pravilno umevanje Jugoslavije in njenih teženj glede njene politične in gospodarske bodočnosti in njenega bodočega ozemlja. Širili smo različno literaturo, brošure, biljetene, govoreno besedo, imeli smo mavrovne shode, sestanke, posiljali deputacije in posameznike na važna odgovorna mesta, poplavili smo Belo hišo in državni departement s tisoči brzjavci in apeli — skratka: nismo zamudili nobene prilike, ki se je našim voditeljem videla umestna, koristna in potrebna. Mnogo našega dela je bilo takega, da nismo mogli poročati pred javnostjo. Še danes se podvzemajo koraki, o katerih je še nemogoče poročati. Preteklo delo SANSa in Združenega odbora je zagotovilo, da se dobro zavamo naše odgovornosti in pa tudi naše moči in naše šibkosti. Politika se vedno opira na močne pripadnike in zapostavlja tako majhne skupine kot je slovenska. Pri razreševanju mednarodnih zadev se vlad briga tudi za svojo bodočnost in pazi, kako bodo njeni zaključki doma vplivali na stranko in njene pristaše. Bil bi zanje politični samomor, ako bi delala proti željam in zahtevam večje narodnosti skupine v namenu, da ustreže manjši. SANS in Združeni odbor sta se tega zavedala ter skušala najti sredstva in pota, da so se naše zahteve in naša priporočila in nasveti saj deloma upoštevali. Istočasno pa tudi nismo hoteli kričati in prepevati glorie našemu prizadevanju ter tako opozarjati nasprotnike na cilje naše politične akcije.

Kadar pride čas za to, bo tudi javnost zvedela kdo, kaj in kako se je delalo, da se spoštujejo pravilne zahteve in aspiracije Slovencev in Jugoslovanov v splošnem, obenem pa ohrani spoštovanje do Amerike in njen prestiž, ki je po smrti Franklin D. Roosevelta pričel silno razpadati.

SKLAD OTROŠKE BOLNICE \$110,000.00

Zadnje tedne ni bilo kake posebne agitacije za našo kampanjo. Vzlič temu je bilo v prvih treh tednih julija prejetega nad deset tisoč dolarjev v fond otroške bolnice v Sloveniji. Sklad se je torej dvignil na \$110,000 in treba je še \$40,000, da bo postavljena kvota dosežena.

Ali bomo dosegli \$150,000 do konca septembra?

Samo malo poagitatirati je treba, pa bo šlo. Nihče se toliko ne zaveda dejstva, da so se naši ljudje že naveličali večnih kolkti in dajati, nego se tajništvo

mogla postati nikoli več nevarna.

Casopisi v Parizu, posebno najbolj konservativni, preročajo, da si hoče Rusija zgraditi se prijateljsko Nemčijo. Gen. de Gaulle svari, naj se Francija take ruske politike boji.

Atmosfera, v kakršni se je torej pričela ta prva mirovna konferenca po drugi svetovni vojni, ni nič kaj prida obetačača in v svetovnem tisku se čeza več razpravlja, da je le nekaka priprava, ali uvod v trčjo svetovno vojno, v kateri bodo vodilna sila Zed. države na eni strani in Sovjeti na drugi.

Komur pa je res kaj za mir, resno deluje, da se katastrofa, iz katere smo komaj izšli, več ne ponovi.

Komentarji

(Nadaljevanje s 1. strani.)

tega dne iz zasede tudi Nemci spustili nanje. Nujno potrebno torej je, da nastane po svetu mir, vojaki tujih dežel pa se vrnejo na svoje domove. Drugače se res lahko primerijo zelo težki incidenti, ki bi možnosti za mirne odnose med deželami še bolj poslabšali.

Na Dunaju je nedavno ameriški vojak ubil ruskega vojaka. Stvar je neljuba ameriškim in sovjetskim oblastim, pa tudi avstrijskim, ki delujejo, da naj zavezniki prepuste Avstrijo Avstrijem v upravo — čim prej toliko boljše za vse.

Mirovna konferenca v Parizu ima na dnevnem redu pred vsem sklenitev pogodbe z Italijo, Bolgarijo, Madžarsko in Finsko. A naš državni tajnik Byrnes je angleški premier Attlee se med sabo pomenkujeta tudi z židovskim vprašanjem, ki je za našo deželo in Anglijo celo važnejše kakor pa mirovne pogodbe z omenjenimi satelitskimi pokojnega osišča. Za Angležem zaradi Palestine in Arabcev, za Zed. državo pa vsled Zidov, ki jih že imamo, in njihovega vpliva ter prifiska, naj posredujejo, da se njihove rojake v Evropi pusti v deželo, ki je bila nekoč njihova. Vojna je pač pustila veliko posledic, izmed katerih je židovsko vprašanje eno izmed najtežjih. Porušena mestna se lahko zgradi brez sporov. A kam s starodavnim izvoljenim ljudstvom — to dela preglavice Truman in Attleeju, Bevinu in Byrnesu. In vendar je na svetu še nič koliko proste.

Monsignor Tiso je bil baje le izročen čehoslovaški vladi. Iz Londona je bilo poročano, da se je obnovila proti njemu pričela 24. julija. A ob enem je bilo pojasnjeno, da je tista vest iz Leipziga v Nemčiji. Ker je Tiso katoliški duhovnik, bi katoliški propagandni aparat oglašal obsodbo proti Tisu za persecutiranje cerkve, čeprav ve, da je bil Tiso Hitlerjev služabnik in vojni zločinec, ob enem pa izdajalec slovaškega naroda.

V Londonu se je 18. julija vršil velik delavski shod v spomin 10. obletnice postanka španske civilne vojne. Govorili so poslanci delavske stranke, predstavniki španskih republikanov ter delavstva iz drugih dežel, vsi z zahtevo, da naj združeni narodi store konec fašizmu v Španiji. Ampak dokler se Anglia, Zed. države in Francija ne odločijo za drastično akcijo, bo Franco s svojo falango ostal na krmilu.

Monsignor Tiso je bil baje le izročen čehoslovaški vladi. Iz Londona je bilo poročano, da se je obnovila proti njemu pričela 24. julija. A ob enem je bilo pojasnjeno, da je tista vest iz Leipziga v Nemčiji. Ker je Tiso katoliški duhovnik, bi katoliški propagandni aparat oglašal obsodbo proti Tisu za persecutiranje cerkve, čeprav ve, da je bil Tiso Hitlerjev služabnik in vojni zločinec, ob enem pa izdajalec slovaškega naroda.

V Londonu se je 18. julija vršil velik delavski shod v spomin 10. obletnice postanka španske civilne vojne. Govorili so poslanci delavske stranke, predstavniki španskih republikanov ter delavstva iz drugih dežel, vsi z zahtevo, da naj združeni narodi store konec fašizmu v Španiji. Ampak dokler se Anglia, Zed. države in Francija ne odločijo za drastično akcijo, bo Franco s svojo falango ostal na krmilu.

Svet je v svoji dvatisočletni

ANGLEŠKA JAVNOST IN POSOJILLO

London. — ONA — Ameriško posojilo Veliki Britaniji je podpisano in sprejet, toda tukaj v Londonu nikdo ne pleše radi tega — mali človek iz naroda posojilil se po dolgo ne bočil, najmanj še leto dni ne.

Eden uradnik angleškega finančnega ministrstva je opisal natančni postopek, kako bodo krediti deljeni. Uvozniki blaga, ki bodo prišli v poštev, so razdeljeni v štiri skupine: Prva, ki bo imela prednost, bodo kupovalci živeža. Toda to še ne pomeni, da bodo Angleži kar če noč prejeli obilnejšo prehrano. Se dolgo časa bodo moralni Angleži jesti po spartansko. Že danes kupuje Anglia na sve-

dobi sedaj na najkritičnejši točki svojega razvoja. Tako sklepajo v Vatikanu. Krščanstvo je v nevarnosti, in z njim seveda vsa krščanska civilizacija. In ta nevarnost pa je posebljena v komunizmu, ki se razteza po Evropi. Za glavno trdnjava strega reda in civilizacije pa smatra Vatikan Zed. države. Torej nevarnost ni tolkina kot si jo papež predstavlja.

Mussolinijevo ženo je vladala oprostila in jo spustila na svobodo. Saj je bila dovolj kaznovana, dokler je njen mož živel.

Rumunski kralj je edini vladar na Balkanu, ki ima še kaj besede. A tudi z njim se bo zgodilo isto, kakor s Petrom in Zagom. Grški kralj se še nadeja priti nazaj, v Bolgariji pa bodo v kratkem volili, ali naj postane republika ali ostane monarhija. Vlada je za republiko in trdijo, da tudi večina ljudstva noče več kralja. Monarhizmu v Evropi so dnevi šteti.

RAZGOVORI

(Nadaljevanje z 2. strani.)

ustnemu propagandi proti Rusiji, ter svarilo kaj to pomeni, če zares pride do tega konfliktu. Omenju francoski pregor, ki pravi: koliko se o Božiči govor, da Božič zares pride." Članek je mojsterski, čeprav je v njemu nekaj zelo grenačnih besed. Zaključuje ga z besedami: "Verujem, da bo ameriško ljudstvo našlo v sebi dovolj duha, pameti in previdnosti ter poreči tem ljudem, kateri pripravljajo teren za tretjo svetovno vojno — Dovolj! Mi nočemo plačati vaše črnilo s svojo krvjo."

Naše gibanje

Piknik Proletarca, kateri se je vršil v soboto 20. julija, je bil zelo uspešen. Poleg starih Proletarčevih prijateljev sem opazil tudi veliko mladine. Upajmo, da nekaj sličnega v priči lista prirede tudi naše druge naselbine.

Sedaj, ko so poštnie razmire malo ugodnejše je prav, da se ponovno omeni pošiljanje našega kolodiera v staro domovino. Kot mi je omenila upravnica ga je še nekaj na rokah. To je pozurimo se! Isto velja za naš list. Vsota ni velika. Naši v Jugoslaviji ga bodo z veseljem čitali in izvedeli iz njega, kaj se dela tu pri nas. In se nekaj: Kjerki se nahajamo, ne pozabimo, da naš Proletar potrebuje podpore in pa novih naročnikov.

Verjetno pa je, da bo ameriško posojilo rešilo angleške davkopalcev težkih novih davkov.

Kadar se spomnite svojcev v starem kraju, posljite jim lanski in pa letosni Ameriški državni kolodieri! Stane letosni \$1.65, lanski \$1.50. Posljite nam naslov in vsoto, drugo izvršimo.

Najceneje blago na svetu sta danes: človeško meso in človeška kri. — Eugene V. Debs.

tovnem tržišču toliko hrane kot je le more dobiti, a potrošiti je more le toliko, kot jih ostane po izvedbi mednarodnih obligacij. Dobiti večje množine hrane je torej vprašanje, ki ni odvisno od denarja temveč le od tega kje najti te dod

NOW IS THE TIME...

The proposal of President John Marchiando for a meeting of heads of all international unions in America to chart the future of organized labor is one worthy of the highest consideration.

Lack of this unity has been distinctly demonstrated in recent weeks through presidential approval of the crippling Hobbs bill and through the death of the OPA.

Approval of the Hobbs bill by President Truman, and death of OPA may be laid right at the door of labor.

Had every man and woman in the nation who is a member of a union demanded that his congressman vote for extension of OPA, not one congressman would have cast his vote against. Congressmen exist by virtue of the ballot box, and once that support is removed, they lapse back into the drudgery of their regularly ordained clerkship existence.

Labor must unite to fight for its rights. Labor must unite against every congressman who helps to destroy what labor needs.

Marchiando's proposal is sensible, logical and commendable.

It should be followed quickly else labor will be the loser and when labor loses, the nation loses.—The Progressive Miner.

RUSSIA-BAITING IN JAPAN

One of the most obvious things wrong in Gen. MacArthur's rule of Japan is the aggressive intolerance of George Atcheson Jr., in the Allied Council for Japan. The latest example was his display of sheer boorishness and anti-Soviet venom last Wednesday when, after the Russian member offered a set of proposals for labor legislation along lines that accord with American principles, Mr. Atcheson read him a lecture against "Communist propaganda."

The blast met a cool reception all around. Britain's member, W. McMahon Hall, having studied the Russian proposals, declared he just couldn't find any signs of propaganda in them, and that they were "quite conservative" as compared with the Beveridge report. He spoke for rational people everywhere when he added: "It is unfortunate if, when a council member makes a proposal, he automatically will be stigmatized as spreading Communist propaganda."

Atcheson, in fact, went even farther. The Soviet platform included such planks as the 48-hour week, vacations with pay and unemployment allowances. Besides declaring that the Soviet proposals bore "familiar signatures of Communist propaganda," Atcheson baited the Russian member, Gen. Derevyanko, about conditions of labor and unions inside Russia, and asked why, in view of conditions there, he made proposals on labor in Tokyo.

Although some of the Russian suggestions already are in effect in Japan, Atcheson's attack could only increase Japanese opinion that America is less than lukewarm to progressive reform. That is no way to "stop Communism" in Japan. It is the way to turn more and more desperate people to Communism.

Such attacks by Atcheson on Russia have been frequent. Perhaps he is merely following instructions from Gen. MacArthur, whose personal representative on the council he is. But he is also a State Department officer. The department should see to it that a man with such prejudice and hostility to an ally is removed from a position of responsibility in Japan. And it should see to it that no other American representative follows similar tactics.—The Chicago Sun

THE SASKATCHEWAN STORY

On June 15, 1944 the Canadian Cooperative Commonwealth Federation swept into power in the Province of Saskatchewan with 47 of the 55 seats in the Legislature. Despite notices by capitalist papers predicting doom, and within the limitations of provincial powers, two years of CCF activity have been outstanding.

Recently the Toronto Daily Star sent a reporter to Saskatchewan to check on the changes that had taken place since the CCF had come to power. Published here are excerpts from one of these articles. Future issues of the CALL will publish excerpts from other articles.

In its first two years, the CCF has been the first province to enact a comprehensive Farm Security Act; to back labor by a Trade Union Act guaranteeing union recognition, effective prevention of unfair labor practices and union security; to extend workmen's compensation to 75% of wages, the highest rate of benefit in the world; to provide free dental, medical, surgical and hospital care for all old age and blind pensioners; to enter into collective bargaining with its employees assuring union security; to establish an air ambulance service; to sponsor industrial development to create new employment opportunities.

—The Call

NEWS FROM ALL AROUND

The Swiss cooperative organizations have announced that their combined journals now reach almost 500,000 regular readers. The German-language editions have a circulation of 350,000 copies; the French editions 105,540; and the Italian editions 16,330.

Confronted by an increased production in aluminum and a poor market for it overseas, Norwegian reconstruction authorities in the northern part of the country are experimenting in the use of aluminum shingles. If successful, economic advantages are expected to be substantial, with important changes in housing also.

The cost of living in Mexico City, based on a 1939 norm of 100, has risen to 385.18, according to reports of the Federal District.

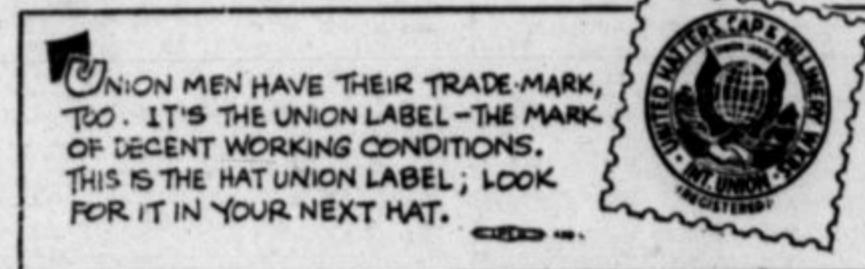
Typical of past-war political problems in many parts of Europe is the situation in the Saar, where M. Gilbert, French commissioner, has prohibited publication by the Saar Communist Party of a manifesto requesting that the Saar remain an integral part of Germany.

Seminole Indians from Oklahoma, thru delegation to Mexico, have informed President Manuel Avila Camacho that 21 families including 150 persons, want to settle on Mexican farms, in accordance with a 1938 pledge by former President Cardenas that land would be granted the prospective settlers in due time.

Great Britain has re-established direct radio-telephone communication, at a rate half of prewar

PROLETAREC

THE MARCH OF LABOR

CARDINAL HLOND'S LEADERSHIP

A week has passed since Cardinal Hlond, primate of Poland, made statements which blamed the Kielce pogrom on the presence of Jews in Poland's leftist government rather than on the bigotry of anti-Semitism. Many throughout the world have hoped that he would promptly issue a further statement reversing the shocking impression left by his remarks of July 11. Cardinal Hlond has not done so. It must therefore be understood that he meant what he said: that the pogrom, though "tragic" and highly regrettable, resulted from political rather than racial reasons; and that the tensions involved were to a great degree due to Jews who occupy leading government positions and seek to introduce a government structure which, Cardinal Hlond declared, most Poles dislike.

It is to be hoped that political freedom rather than Communist one-party rule, or a reversal to Fascism, will grow in Poland. It is to be hoped that religious freedom will flourish there. But Cardinal Hlond's words concerning the anti-Semitic savagery at Kielce—in which 41 Jews were murdered—have served neither political tolerance nor religious freedom.

To question the right of any Jew to hold high office, in line with his individual political convictions, is anti-Semitism in any country. Cardinal Hlond, to be sure denounced murder. But his views as expressed on the pogrom are incompatible with principles of human brotherhood, Christianity and Catholicism. Pope Pius has repeatedly denounced anti-Semitism as un-Christian. Such Catholic leaders as Jacques Maritain and Chicago's own Bishop Sheil are among the world's outstanding fighters against racial injustice in all forms. But the Polish primate's remarks do square all too well with a phase of rightist Polish nationalism against which great Christian leadership is desperately needed.—The Chicago Sun.

HOW LOW, MISSISSIPPI?

The voters of the state of Mississippi have returned to the Senate for six years, its notorious senator, Theodore Bilbo, and for two years more, they have returned their equally notorious John Rankin to the house of representatives.

Both were expected, for anyone who has ever read anything about Mississippi knows that the state ranks 48th in literacy, 48th in common sense, and 48th in justice for all men.

Some day the people of Mississippi may learn to read and write and think. It is questionable if that is ever accomplished during our time.—The Progressive Miner.

JIMMY DUNN TO ROME

Our new ambassador to the infant Italian republic has now been nominated by Mr. Truman. He is James C. Dunn, veteran appeaser of Fascism and Franco, and one of the most reactionary men in the State Department. We don't know just why he was appointed. One motive doubtless was to ease him out of his post as assistant secretary of state. Yet, for months, he has been Secretary Brynes' representative in the parleys of the foreign ministers' deputies on peace treaties. That was no place to send a man in order to demote him. Neither is the embassy in Italy such a place. When the struggling Italian democracy looks for great American leadership and counsel, we send her a man whose face is turned to privilege and a defunct past.

Mr. Dunn, of course, was all for giving Trieste to Italy. But that doesn't alter the case. With some exceptions, our top diplomatic representation abroad already was weak and undistinguished. Mr. Dunn's appointment is another symptom of the confused blindness in Washington which so gravely undermines America's world leadership. —The Chicago Sun

Chicago Pioneers Hold Annual Picnic

Pilsen Park at 26th Street and Albany will be the scene of the annual picnic of Pioneer Lodge 559 of the Slovene National Benefit Society on Saturday, August 3. This year it is being presented in honor of the war veterans of the lodge, and a special souvenir book has been issued.

An important attraction at the picnic will be the 1946 Ford car which will be awarded to the lucky winner. Other features include Jankovich's orchestra of Cleveland, Ohio for dancing in the beautiful pavilion, a variety of food and refreshments, games, contests and prizes.

Large delegations of SNPJ members and friends from Milwaukee, Waukegan, La Salle, Detroit and

other points are expected to mingle with Chicagoans from all parts of the city at this annual event which promises to be bigger and better than ever this year.

SHOCKING

Some army official was responsible for sending to sea in unsanitary condition a ship bringing war brides from Europe. In consequence, an epidemic of dysentery broke out among babies and nine have died.

On arrival at New York, passengers said the vessel was overcrowded and filthy, and that 100 women and 100 babies were forced into one cabin. One of the army nurses was accused of drunkenness and the crew with failure to give help to mothers whose babies had been stricken.—Labor.

That fact will have important political and economic results in the future. No one can question that.

Some Odds and Ends

Now that Vinson has been made top man on the Supreme Court, folks are remembering a remark made by Kentucky's Senator Barkley in reply to a complaint that the Blue Grass State was not getting enough Federal patronage.

"That's not true," said Barkley. "A Kentuckian was named to the Circuit Court of Appeals in Washington. A Kentuckian became chief judge of the OPA's emergency court of appeals. A Kentuckian was appointed Federal Loan Administrator. A Kentuckian became Director of War Mobilization and Reconversion. A Kentuckian was named Secretary of the Treasury. Kentucky got all those jobs. They all, of course, happened to go to one man... Fred Vinson!"—The Army Times.

FAMOUS LAST WORDS: "Remember me to have those brakes checked—tomorrow."

That's an obliging bunch of boys at the Marine Commission. With summer vacation at hand, they announce surplus war goods for sale and thoughtfully include:

More than 36,000 anchors weighing from 30 to 150 pounds—dandy for drifting Congressmen who seem utterly at sea.—The Cincinnati Post.

Informed of plans for a nationwide buyers strike, President Robert Wason of the National Association of Manufacturers said he approved of "tempered" buying. With the tempers of America's housewives rising daily, we would advise Mr. Wason and the other NAM members to seek more temperate climates before too many women learn who got them into this fix.—John Paine for Federated Press.

What interests us in the current wave of price increases is what's going to happen to the price of chinchilla fur coats, last advertised at \$35,000.

DEATH TO FRANCO!

Excerpts from text of resolution unanimously adopted by Executive Committee of World Federation of Trade Unions, on Franco Spain:

"The Executive Committee... reaffirms the unshakable opposition of the trade union organizations of the free countries to General Franco's regime in Spain. This regime, which came into being as the result of a coup d'état, is regarded by the world trade union movement as unconstitutional and illegal.

"Believing that it is essential to put a speedy end to this survival of fascist dictatorship after the military defeat of Nazism and Fascism, the WFTU declares that it desires:

"To recommend to each national trade union center again to demand of their governments to come out in favor of liquidating the Franco dictatorship and of breaking off all relations with the Franco government;

"To invite the national trade union centers to organize in their respective countries, beginning July 18—the anniversary of Franco's aggression against the Spanish Republicans—until August 15, anti-fascist demonstrations...

"To request all national centers to send to the General Assembly of the United Nations... resolutions demanding that the UN adopt decisions favoring the restoration of democracy in Spain;

"To address a message to the Security Council demanding that it approve the report of the Subcommittee of the Security Council recommending the rupture of relations with the Franco regime.

"The WFTU addresses to the UN, the demand to declare Franco and his regime outlawed and calls upon member nations to recognize the democratic Republican Government as the legal and constitutional government of Spain and invite that government to the forthcoming meetings of the General Assembly of the United Nations."

VETERANS

About 16,000,000 Americans are war veterans, the Veteran's Administration reported recently.

Many of these veterans head families. Others will as they grow older. Figuring the low average of three persons to a family, the veterans will represent nearly 50,000,000 people, or more than one-third the population of the United States.

For one thing, savings by people in the "comfortable" income brackets are not likely to be poured into the market completely in any grand buying spurge. A considerable part of such savings will be poured in for houses and automobiles and refrigerators and other relatively costly "durable goods."

But certainly not all. The net bad.—Colton.

DID CONGRESSMAN MAY "GO ILLEGAL"?

Congressman Andrew J. May has been one of our pet anathemas ever since he stepped to the front as one of the nation's foremost congressional militarists. Now it appears that he may be convicted of playing the World War II game in a manner that illegally brought profit to himself.

Since the papers are full of the story, we'll not recite the charges now being aimed at the "Gentleman from Kentucky." What we do want to suggest is that if A. J. May didn't get something for himself out of the war perhaps he should have.

We would apply that suggestion to all lawmakers who were satisfied to run the war economy under the rules of the private-profit system. For, after all, what difference would it make to the average taxpayer whether our lawmakers took some of the graft for themselves or whether they merely permitted other people to do that dirty and unsocial job?

It is conceivable that a man who holds another in his grasp so that footpads may rob him is still respectable if he does not profit personally from the job. But we don't think so.

What Andrew J. May did do during the war was to give his approval to a system that enabled a few people to mulct the nation and impose a debt upon future generations during a great crisis. And whether he and others got a rake-off for themselves is of small consequence to the victims of that system.

To us the chief crime still is the profit system. It is a crime in time of peace and a greater crime when ordinary people are drafted to die in defense of the nation.

The point for rank and file Americans to understand is that the economy under which they are living is basically immoral. If somebody breaks the gangsters' law of capitalism that shouldn't be of too much concern to those who robbed by the system even when it is administered according to code.—Reading Labor Advocate.

THE POGROMS IN POLAND

Survivors of the Kielce pogrom will be little relieved to learn, through Cardinal Hlond, that "The Catholic Church always and everywhere condemns murders of all kinds." When the Church is really out to do a job of condemnation, as against communism, it is capable of doing a thoroughgoing, unequivocal, wholehearted piece of work. Poor-spirited indeed would be the Prince of the Church who condemned communism with one breath and in the next explained that one should recognize, all the same, that this doctrine was an understandable political reaction of honest people to the evils of capitalism. Yet it was in precisely this vein that Cardinal Hlond condemned the massacre of forty-one innocent Jews in Kielce. He is filled "with sadness and regret" that these people were stoned, clubbed, and tramped to death, but "to a great degree" the tragedy is "due to the Jews" themselves. Why? Because "they occupy leading positions in Poland's government and endeavor to introduce a government structure which the majority of the people do not desire." The truth is that while there are a handful of Jews in office, they are insignificant in the pattern of change that so distresses the Church. The lines in Poland, tragically enough, are drawn between communism and Catholic feudalism; and the Jews, wanting nothing more than to shake the dust of Poland from their feet, are caught between the two totalitarian machines. The government uses their massacre as a stick to beat all its opponents—the Church, General Anders, and Mikolajczyk; the Church uses the same nightmare to undermine the government and damn the Communists. And the Jews, seeking only an exit from hell, find the way blocked by the British, who can't see why they don't stay where they are instead of conspiring to save the remnant of their lives. —The Nation.

A MYTH EXPLDED

Big Business, through the National Association of Manufacturers and a subservient press, has sought to foster the notion that OPA must be killed and prices allowed to rise in order to compensate for the "exorbitant" wage increases won by organized labor.

A recent issue of Moody's "Stock Survey," a publication for financiers and industrialists, analyzed business prospects, the impact of wage increases on profits, and production possibilities, and came up with this conclusion:

"It looks as if, by and large, the average profit margins had been impaired much less by wage increases than was feared a few months ago."

Moody's highly qualified market analysts made it clear that they look forward to "extraordinarily peacetime levels of production which for the most part will be very profitable."

The significant angle on the Moody forecasts is that they were made before OPA was allowed to die and without expectation that price controls would be abolished.—The Progressive Miner.

Relation of Savings to Spiraling Prices

The Bureau of Agricultural Economics, at the request of the Federal Reserve Board, made a "sampling" of the different economic groups to find out where the huge accumulated savings of the war period are located.

The report indicates that the great bulk of accumulated savings is in the hands of people who are in the higher